

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Κυβερνητική πολιτική χωρίς πυξίδα

Ο ΔΥΝΑΜΙΣΜΟΣ και η ικανότητα μιας πολιτείας εξαρτώνται από το πόσο έγκαιρα μπορεί να προβλέψει και να αντιμετωπίσει τις κοινωνικές εξελίξεις. Στον τόπο μας επικρατεί, όμως, αδράνεια. Κυριαρχεί η αντίδραση όσων θέλουν στασιμότητα. Σωρεύονται έτσι τα αδιέξοδα. Η χώρα ακολουθεί σταθερά το δρόμο της περιθωριοποίησης. Χρειάζεται μία τομή στην πολιτική, μία πολιτική εκσυγχρονισμού.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ κάθε χώρας είναι όλο και πιο έντονα διασυνδεδεμένη με τον διεθνή περίγυρό της. Επηρεάζεται από εξελίξεις, τις οποίες δεν είναι σε θέση να ελέγξει μόνη. Η Ελλάδα αποτελεί τμήμα ενός ευρύτερου ευρωπαϊκού συνόλου. Η συμμετοχή της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα είναι η ορατή πλευρά αυτής της ένταξης, η θεσμική έκφραση μιας διασύνδεσης με πολύ πιο εκτεταμένες και βαθιές ρίζες. Οι παλαιοί στόχοι, αυτόδύναμη ανάπτυξη και προστατευμένες αγορές είναι ασύμβατοι με τη σημερινή πραγματικότητα. Η οικονομική πολιτική δεν μπορεί πλέον να βασίζεται σε παραδοσιακές συνταγές, όπως την τόνωση της ζήτησης με αύξηση των ελλειμμάτων. Είναι υποχρεωμένη να ακολουθήσει μέτρα προσαρμοσμένα στη διεθνή πραγματικότητα.

Η ένταξη στη διεθνή οικονομία καθιστά πιο δύσκολους κοινωνικούς συμβιβασμούς. Πολλές από τις ρυθμίσεις που ισχύουν σήμερα και διασφαλίζουν την κοινωνική ειρήνη καθίστανται ανενεργές ή αποτελούν εμπόδια για την προσαρμογή στο διεθνές περιβάλλον. Τα ωράρια των εργαζομένων, οι τιμές των αγροτικών προϊόντων, οι κανονισμοί των εισαγωγών άλλαξαν και θα αλλάζουν σύμφωνα με τις επιταγές που προκύπτουν από αναγκαιότητες που διαμορφώνονται σε ευρύτερα υπερεθνικά σύνολα.

Οι εξελίξεις αυτές, αφήνουν την κυβέρνηση παγερά αδιάφορη. Η κυβέρνηση απέτυχε να πλησιάσει καν τους στόχους που είχε συμφωνήσει με την Κοινότητα. Τα δημόσια ελλείμματα, αντί να μειωθούν, αυξήθηκαν. Το ότι ολισθαίνουμε συνεχώς σε μία χαμηλότερη βαθμίδα στον διεθνή καταμερισμό εργασίας δεν την ανησυχεί. Η στάση της έχει οδηγήσει είτε σε απάθεια είτε σε οργή. Οι αντιδράσεις αυτές δεν βοηθούν την έξοδο από την κρίση.

Η ΕΓΚΑΙΡΗ πρόβλεψη και προσαρμογή, από την οποία εξαρτάται η θέση της χώρας στο διεθνές πλαίσιο, δεν σχετίζεται μόνο με οικονομικές εξελίξεις. Έχει ήδη αποκτήσει μία κρίσιμότητα εθνική διάσταση. Οι ραγδαίες μεταβολές στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και τη Σοβιετική Ένωση διασπαστούν παγιωμένες επί δεκαετίες ισορροπίες, αλλάζουν τη λογική των συνασπισμών, τους όρους και το βεληνές της ευρωπαϊκής πολιτικής και οικονομικής ενοποίησης, αποδεσμεύουν εθνικές και αλυτρωτικές τάσεις και διεκδικήσεις. Ο διεθνής περίγυρος χαρακτηρίζεται από ρευστότητα και ένταση εθνικών, εθνοτικών και θρησκευτικών διαφορών. Η εξέλιξη περιέχει νέες δυνατότητες, αλλά και σοβαρούς κινδύνους για τη χώρα.

Και όμως, τα γεγονότα που συμβαίνουν γύρω μας βρίσκουν την κυβέρνηση απροετοίμαστη. Η έξοδος των Αλβανών προσφύγων, ο εμφύλιος πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία, η αλλαγή στην εξωτερική πολιτική της Βουλγαρίας ήρθαν όλα αιφνιδιαστικά. Η μόνη αι-

Του Κώστα Σημίτη

σθητή αντίδρασή μας είναι ασυντόνιστες ενέργειες και η ενδυνάμωση ενός κούφιου σοβινισμού.

Η ΑΓΟΡΑ επεκτείνεται σε όλο και περισσότερους τομείς της κοινωνικής ζωής. Η λογική της καπιταλιστικής οργάνωσης καθορίζει όλο και πιο έντονα τις κοινωνικές δραστηριότητες. Η αξιοποίηση μιας περιοχής δεν είναι παρά η υπαγωγή της στην αγορά γης, παραθεριστικής κατοικίας, τουριστικών υπηρεσιών ή πρώτων υλών. Η προβολή του έργου μιας εταιρείας, ενός κόμματος ή ακόμα και μιας κυβέρνησης, προϋποθέτει μάρκετινγκ, διαφήμιση, αξιοποίηση επιστημονικών μεθόδων επικοινωνίας, δηλαδή την προβολή από καταξιωμένες επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν τα μέσα της αγοράς. Ακόμη και η καλλιτεχνική δημιουργία σχεδιάζεται με στόχο τις πωλήσεις και κατευθύνεται από έρευνες αγοράς. Συνέπεια της εξέλιξης είναι ο περιορισμός παραδοσιακών μορφών ζωής, η όλο και μεγαλύτερη σημασία του χρήματος, του κέρδους, η συγκέντρωση της οικονομικής εξουσίας.

Ταυτόχρονα, δημιουργούνται νέες αντιπαλότητες, τα παλιά προβλήματα του ελέγχου της εκμετάλλευσης παίρνουν νέα μορφή. Τα οικολογικά προ-

βλήματα, η έλλειψη προστασίας του καταναλωτή, οι συνθήκες ζωής στη μεγαλούπολη, τα ναρκωτικά και η εγκληματικότητα απειλούν ή θίγουν όλο και πιο πλατιά στρώματα της κοινωνίας.

Και όμως, η κυβέρνηση προσπαθεί να βάλει τα νέα προβλήματα στα παλιά καλούπια της αντίθεσης κράτους - αγοράς. Η ιδιωτικοποίηση μετατρέπεται σε ξεπούλημα και εισπρακτική διαδικασία. Η αποκρατικοποίηση σκοπεύει την ενίσχυση των κομματικών φίλων. Η ανάγκη να εξασφαλίσουμε τον έλεγχο της εκμετάλλευσης σε μία ανταγωνιστική αγορά έχει ξεχαστεί. Η κοινωνική δικαιοσύνη και η κοινωνική αλληλεγγύη παίζουν όλο και λιγότερο ρόλο. Η αίσθηση, που επικρατεί, είναι ότι η ελληνική κοινωνία είναι ένα σούπερ μάρκετ, όπου ο καθένας πρέπει να εξασφαλίσει ό,τι επιθυμεί με τον λιγότερο δυνατό κόπο, αδιαφορώντας για νομικούς και ηθικούς κανόνες.

ΤΟΣΟ στο επίπεδο του οικονομικού συστήματος όσο και στο επίπεδο του πολιτικού διοικητικού συστήματος, σχηματίζονται εξοριστικοί μηχανισμοί, οι οποίοι όλο και περισσότερο καθορίζουν την κοινωνική ζωή. Είτε οι επιχειρήσεις είτε η διοίκηση, διαμορφώνουν με τη δικιά τους λογική το κοινωνικό περιβάλλον και επηρεάζουν τις δραστηριότητες των ατόμων, προσδιορίζοντας τους χώρους ελευθερίας τους. Η επιδίωξη της μεγιστοποίησης του κέρδους ή της ενίσχυσης της πολιτικής - διοικητικής εξουσίας οδηγούν σε έναν συνεχώς αυξανόμενο ρόλο απρόσωπων, μη διαφανών μηχανισμών, απέναντι στους οποίους ο πολίτης έχει ένα απέραντο αίσθημα αδυναμίας. Βιώνει την κοινωνία ως ένα όλο και πιο αποτελεσματικό σύστημα εξουσίας της.

Η κυβέρνηση αντιδρά με ρητορείες για δημοκρατία, αλλά προωθεί την κομματικοποίηση του κρατικού μηχανισμού, τους διαχωρισμούς μεταξύ εχθρών και φίλων, τις παρακολουθήσεις των πολιτικών αντιπάλων. Η διασύνδεση των κομμάτων με την οικονομική εξουσία και η χρησιμοποίηση του Τύπου και της τηλεόρασης για την προώθηση ευρύτερων επιχειρηματικών συμφερόντων, συνεχίζονται. Η κυβέρ-

νηση ενισχύει τους καταπιεστικούς μηχανισμούς αντί να τους αποδυναμώνει.

Η ΑΙΣΘΗΣΗ της ματαιότητας διακατέχει τον πολίτη και τον οδηγεί στην ιδιώτευση. Ο πολίτης πλέον αναζητεί να πραγματοποιήσει τα ιδεώδη της ζωής του στην υλική κατανάλωση και στη συσσώρευση ιδιωτικού πλούτου, σε ατομικές και όχι σε συλλογικές δραστηριότητες. Τα κοινωνικά οράματα δεν τον συγκινούν. Αρνείται την ύπαρξη κοινωνικών ευθυνών. Η πολιτική εκπροσώπηση δεν τον εκφράζει.

Και όμως οι πολίτες έχουν δικαιώματα, εξουσίες και υποχρεώσεις. Έχουν το δικαίωμα και την υποχρέωση να εντάσσονται στη λειτουργία της πολιτείας, να συμμετέχουν και να επικοινωνούν, για να μεταβάλλουν τις συνθήκες της ζωής τους. Δεν ζουν για την κατανάλωση, όπως θέλει η Ν.Δ.

ΤΟ παρεμβατικό κράτος βρίσκεται σε κρίση. Η κρίση είναι αποτέλεσμα των ρυθμιστικών παρεμβάσεων της διοίκησης σε κάθε κατεύθυνση, της ελλείψης πόρων και τεχνικών ικανοτήτων του κρατικού μηχανισμού, των πολλαπλασιαζομένων αιτημάτων για στήριξη από όλες τις κοινωνικές ομάδες και των διογκούμενων ανεκπλήρωτων προσδοκιών. Η ιδεολογία που θέλει το κράτος να θεραπεύει την κάθε δυσλειτουργία της αγοράς και να έχει μόνο αυτό τον ενεργό ρόλο και την υποχρέωση για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, κυριαρχεί ακόμη. Όπως κυριαρχεί ταυτόχρονα η διαμαρτυρία κατά των φορολογικών επιβαρύνσεων, η αποδοχή της φοροδιαφυγής, η αμφισβήτηση κάθε επιβάρυνσης που σκοπό έχει να βελτιώσει την ποιότητα των παρεχόμενων δημόσιων υπηρεσιών.

Η κοινωνία δεν έχει ξεκάθαρη αντίληψη για το τι θέλει από το κράτος και ποιο κόστος είναι διαθεσιμότητα να πληρώσει για την παρέμβασή του. Αποτέλεσμα είναι τα αντιφατικά αιτήματα, οι διαψευδόμενες ελπίδες, κρατικές δραστηριότητες αναποτελεσματικές, μη ολοκληρωμένες, περιστασιακές, αντικείμενο μιας γενίκευσης δυσφορίας και κριτικής. Η κυβέρνηση παρακολουθεί άπρακτη.

ΤΟ ερώτημα είναι αν υπάρχει πολιτική που μπορεί να αντιδράσει στα φαινόμενα αυτά. Η απάντηση είναι ναι. Το αύριο δεν είναι χωρίς ελπίδα. Οι προϋποθέσεις για μία τομή στην πολιτική έχουν ωριμάσει. Όλο και περισσότεροι πολίτες αποστρέφονται τα συνθήματα. Ζητούν συνεκτικές εναλλακτικές προτάσεις. Προτάσεις που θα είναι αντικείμενο συνεχούς διαλόγου. Για να αποτελέσουν το πλαίσιο μιας ενιαίας στρατηγικής των εργαζομένων. Για να καθοδηγούν την κοινωνική κινητοποίηση.

Στόχος πρέπει να είναι ο εκσυγχρονισμός, το κοινωνικό κράτος, το κράτος δικαίου.

Η σοσιαλιστική πρόταση οφείλει να καταδείξει ποια είναι τα περιθώρια αντιμετώπισης των κοινωνικών αναγκών απέναντι στους καταναγκασμούς του οικονομικού και πολιτικοδιοικητικού συστήματος, σε ποιο βαθμό υπάρχουν χώροι ελευθερίας για τον πολίτη. Να τους εκμεταλλευτεί. Να μειώνει καταναγκασμούς και να αυξάνει ελευθερίες. Η δημόσια εκπαίδευση, η κοινωνική πρόνοια, η δημιουργία υποδομής, η προστασία του περιβάλλοντος είναι μέσα για μία πιο ελεύθερη κοινωνία πολιτών.

Και όμως, η κυβέρνηση προσπαθεί να βάλει τα νέα προβλήματα στα παλιά καλούπια της αντίθεσης κράτους - αγοράς. Η ιδιωτικοποίηση μετατρέπεται σε ξεπούλημα και εισπρακτική διαδικασία. Η αποκρατικοποίηση σκοπεύει την ενίσχυση των κομματικών φίλων. Η ανάγκη να εξασφαλίσουμε τον έλεγχο της εκμετάλλευσης σε μία ανταγωνιστική αγορά έχει ξεχαστεί. Η κοινωνική δικαιοσύνη και η κοινωνική αλληλεγγύη παίζουν όλο και λιγότερο ρόλο. Η αίσθηση, που επικρατεί, είναι ότι η ελληνική κοινωνία είναι ένα σούπερ μάρκετ, όπου ο καθένας πρέπει να εξασφαλίσει ό,τι επιθυμεί με τον λιγότερο δυνατό κόπο, αδιαφορώντας για νομικούς και ηθικούς κανόνες.